

Nr 22.

Ankom till riksdagens kansli den 4 maj 1928 kl. 2 e. m.

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av väckt motion om viss ändring i lagen om statsdepartementen.

I en inom andra kammaren väckt motion, nr 320, har herr *Forssell* hemställt, »att riksdagen måtte för sin del besluta, att ordet 'socialdepartementet' måtte ändras till 'civildepartementet' i lagen om statsdepartement den 19 juni 1919.»

Till stöd för denna hemställan har motionären anfört följande:

»Genom den år 1919 — enligt lag om statsdepartementen den 19 juni 1919 — beslutade ändringen i departementsindelningen flyttades kommunikationsärendena, som förut tillhört civildepartementet, till ett nyinrättat departement, som fullt naturligt erhöll benämningen kommunikationsdepartementet. Samtidigt förändrades benämningen på civildepartementet till socialdepartementet, som i huvudsak fick att behandla samma ärenden, som förut tillhört civildepartementet.

Namnförändringen synes tämligen omotiverad, då det väl icke var kommunikationsärendena, som föranlett den gamla benämningen: civildepartementet. Och blotta uppdelningen i två departement kan svårligen anses ha nödvändiggjort nya benämningar. Finansdepartementet uppdelades ju samtidigt i två departement. Under det att det ena fick benämningen handelsdepartementet, bibehölls benämningen finansdepartementet för den andra delen.

Om man alltså kan kalla förändringen av benämningen civildepartementet till socialdepartementet onödig, kan man med än mera skäl kalla den olämplig. Det nya namnet medför nämligen ofta förväxling med den under departementet lydande socialstyrelsen, som tillkom redan 1913 efter beslut vid 1912 års riksdag och vilket ämbetsverks namn därför tidigare ingått i det allmänna medvetandet. Icke sällan händer, att icke blott enskilda utan även statens myndigheter förväxla benämningarna socialdepartementet och socialstyrelsen. Postförsändelser, avsedda för den ena myndigheten, komma till den andra. Vilka olägenheter härav kunna uppkomma — man tänke på fatalietid! — inses lätt.

Ett departements benämning bör skarpt skilja sig från ett underordnat ämbetsverks.»

Den nuvarande departementsindelningen, inbegripet departementens namn, fastställdes vid 1919 års riksdag i enlighet med en av Kungl. Maj:t avgiven proposition därom. Till det dåvarande civildepartementet hörde enligt lagen den 20 juni 1918 om statsdepartementen följande fyra huvudgrupper av ärenden, nämligen:

1) ärenden rörande inre civil förvaltning (lantregerings- och kommunala ärenden);

2) ärenden angående allmänna hälso- och sjukvården;

3) ärenden av social natur; samt

4) ärenden rörande samfärdselanstalter och allmänna arbeten.

Genom 1919 års reform överfördes den sistnämnda huvudgruppen till det nybildade kommunikationsdepartementet. De återstående huvudgrupperna hänfördes till ett departement, under benämning socialdepartementet. Civildepartementets namn hade härflutit ur den första huvudgruppen av ärenden, vilken är den historiskt äldsta gruppen av de till departementet sammanförda regeringsärendena och vilken sedan gammalt utgjort kärnan i departementets verksamhetsområde. De övriga huvudgrupperna hade utvecklats ur den första. Även om de sociala ärendena — till vilka man i vidsträckt mening kan hänföra såväl tredje gruppen, »ärenden av social natur», som i viss mån andra gruppen, hälso- och sjukvårdsärenden — utvecklats till en ur samhällssynpunkt viktig och synnerligen omfattande grupp regeringsärenden, framstår likväl alltjämt de den inre civila förvaltningen rörande ärendena såsom i betydelse likställda med de sociala ärendena inom socialdepartementet. Vid framläggandet och antagandet av 1919 års proposition var visserligen avsett, att till annat departement förlägga en del av de förra ärendena, nämligen dem som röra polisväsendet. En dylik överflyttning av polisärendena till annat departement har emellertid icke kommit till stånd.

Utskottet har begärt att erhålla upplysning från de närmast berörda verken, huruvida namnlikheten mellan socialdepartementet och socialstyrelsen föranlett förväxlingar och, därest så varit förhållandet, karaktären av de olägenheter, som på grund därav uppkommit. I anledning härav hava till utskottet överlämnats yttranden i frågan av expeditionschefen i socialdepartementet, socialstyrelsen, generalpoststyrelsen och telegrafstyrelsen ävensom av samtliga konungens befallningshavande i riket.

Expeditionschefen i socialdepartementet har anfört, »att namnlikheten mellan socialdepartementet och socialstyrelsen visserligen i åtskilliga fall föranlett förväxlingar, men att, såvitt erfarenheten inom departementet givit vid handen, sådana hittills icke förekommit i den omfattning eller medfört olägenheter av den karaktär, att det kan anses föreligga tvingande skäl till åvägabringande av den ifrågasatta namnförändringen.»

I socialstyrelsens yttrande anföres beträffande namnlikheten mellan socialdepartementet och styrelsen följande:

»Ifrågavarande namnlikhet har givetvis stundom lett till förväxlingar. Sålunda inkomma tid efter annan till socialstyrelsen eller dess chef framställningar, vilka bort insändas eller ingivas till socialdepartementet, t. ex. ansökningar om tillstånd till införsel av vapen eller ammunition. Vidare förekommer det ofta, att utländska myndigheter adressera skrivelser och andra försändelser, företrädesvis innehållande publikationer, till socialdepartementet, ehuru försändelserna rätteligen varit avsedda för socialstyrelsen. Då motsvarighet till den svenska förvaltningsorganisationen med särskilda centrala ämbetsverk, som icke ingå i departementen, såsom regel icke förekommer i utlandet, har det städe visat sig svårt för utlänningar att särskilja begreppen departement och centralt ämbetsverk. Såsom exempel må nämnas, att ett bibliotek i Amerikas förenta stater plägar adressera sina för socialstyrelsens bibliotek avsedda skrivelser till 'Socialdepartementet, socialstyrelsen, Stockholm'. Ytterligare må framhållas, att i en av 'U. S. department of labor' upprättad officiell förteckning över de ämbetsverk, som i olika länder handlägga sociala ärenden, för Sverige upptagits endast socialdepartementet samt dess första byrå ('Labor and social welfare section') och byråns chef, medan socialstyrelsen icke alls omnämnes.

Det inträffar även, att besökande av misstag vända sig till socialstyrelsen i stället för socialdepartementet.

De förväxlingar, som sålunda förekomma och hava sin grund i namnlikheten mellan socialdepartementet och socialstyrelsen, äro visserligen mindre önskvärda men kunna knappast anses vara av den betydelse, att de medföra allvarliga olägenheter.

Därest en namnförändring anses böra vidtagas, får styrelsen emellertid såsom sin mening uttala, att socialdepartementets namn snarare bör ändras till 'inrikesdepartementet' än till 'civildepartementet'.»

Generalpoststyrelsen har meddelat, att namnlikheten ifråga understundom föranlett förväxling av post, men att, så länge posten till socialdepartementet och socialstyrelsen såsom för närvarande utdelas genom ett och samma postkontor, några nämnvärda olägenheter icke synas behöva uppstå av en dylik förväxling, som icke helt torde kunna förekommas. Telegrafstyrelsen har, efter att hava rådfört sig med telefon- och telegrafdirektörerna i Stockholm, meddelat, att styrelsen för telegrafverkets vidkommande icke har sig bekant något fall, då namnlikheten i fråga föranlett förväxlingar.

Överståthållareämbetet och länsstyrelserna hava enligt de avgivna yttrandena i allmänhet icke i sin ämbetsverksamhet kunnat konstatera någon förväxling av ifrågavarande slag. Endast fyra länsstyrelser hava meddelat, att förväxling av antydd art någon gång förekommit, dock utan att några avsevärdare olägenheter därav uppkommit. Dock konstatera flera länsstyrelser, att namnlikheten är ägnad att åstadkomma förväxling, samt hålla för troligt, att sådan ej sällan äger rum bland allmänheten. Av några länsstyrelser påpekas, att socialdepartementets namn med hänsyn till att namnet icke täcker departementets verksamhetsområde är mindre lämpligt.

Såväl den omständigheten, att departementet bär ett namn snarlikt ett underlydande ämbetsverks, som den omständigheten, att departementets namn icke täcker dess verksamhetsområde, utgör enligt utskottets mening skäl för en förändring av namnet.

Emellertid finner utskottet, då olägenheterna av det nuvarande namnet icke synas vara så betydande, att de nödvändiggöra en omedelbar namnförändring, det icke lämpligt, att en sådan företages isolerat. Vid 1926 års riksdag avläts proposition med förslag om överflyttning av kyrkoärendena från ecklesiastikdepartementet till justitiedepartementet och i samband därmed ändring av det förra departementets namn till undervisningsdepartementet. Konstitutionsutskottet hemställde (utlåtande nr 12), »att riksdagen med avslag på den kungl. propositionen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en fullständigare och mera ingående utredning rörande ändrad departementsindelning med beaktande av frågan, huruvida antalet departement kunde genom sammanslagning minskas». Första kammaren biföll utskottets hemställan, medan andra kammaren biföll propositionen med viss ändring. På grund av dessa skiljaktiga beslut förföll frågan. I betraktande av att till grund för båda kamrarnas beslut låg ett krav på reform beträffande departementsindelningen, synes detta spörsmål och i samband därmed frågan om ändring av vissa departementsnamn snart åter böra komma under överbäggande. Utskottet finner det under sådana omständigheter lämpligast, att Kungl. Maj:t upptager frågan om socialdepartementets namn i samband därmed.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen i anledning av förevarande motion ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t i samband med en revision av lagen om statsdepartementen ville taga under överbäggande även frågan om ändring av ej mindre socialdepartementets än även andra departements namn samt i nämnda sammanhang för riksdagen framlägga förslag i frågan.

Stockholm den 4 maj 1928.

På konstitutionsutskottets vägnar:

K. VON GEIJER.

Närvarande: Herrar *von Geijer, Engberg, Thulin, David Bergström, Adolf Dahl**, G. W. Hansson, Stendahl, Renterskiöld, Vännerström, Larsén, Isak Svensson*, Sävsström, Borg, Gustafson i Kasenberg, Hallén, Andersson i Igelboda, Björkman, Forssell, Svensson i Grönvik och Björnberg.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservationer:

1) av herrar *Borg, Hallén, Andersson* i Igelboda och *Björnberg*, vilka ansett, att utskottets utlåtande bort hava följande lydelse:

Utskottet finner visserligen en del skäl föreligga för att utbyta namnet socialdepartementet mot t. ex. civil- eller inrikesdepartementet. Men utskottet finner det olämpligt att nu taga ställning till detta spörsmål, då denna fråga torde böra ses i sitt större sammanhang. Frågan om en omorganisation av flera departement med därav följande namnändringar torde ånyo komma under riksdagens omprövning, och att nu bryta ut den föreliggande frågan ur detta sitt större sammanhang finner utskottet icke tillrådligt.

På grund härav hemställes,

att riksdagen måtte avslå den föreliggande motionen.

2) av herr *Thulin* beträffande motiveringen.